

Сапіщук М.
студентка магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Олійничук Р.П.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

Порушення вимог – це неправомірне (протиправне) суспільно-шкідливе винне діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатної особи, за вчинення якого особа може бути притягнута до юридичної відповідальності.

Відповідно до статті 271 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) «Порушення вимог законодавства про охорону праці»:

1. Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином-суб'єктом підприємницької діяльності, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, - карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, - карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до семи років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років або без такого [4].

Основним безпосереднім об'єктом злочину є конституційне право людини і громадянина на безпечні умови праці. Додатковим обов'язковим об'єктом виступає здоров'я особи.

Потерпілим від злочину може бути особа, яка має постійний або тимчасовий зв'язок з даним підприємством, установою, організацією чи з виробничою діяльністю громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності, тобто учасник виробничого процесу.

Визнання особи потерпілим не залежить від того, перебуває особа в трудових відносинах з об'єктом, де стався нещасний випадок на виробництві, чи пов'язана з ним іншими відносинами - адміністративними (учні, студенти-практиканти, відряджені), цивільно-правовими. Водночас не можуть визнаватися потерпілими від цього злочину особи, не пов'язані з даним виробництвом, зокрема, представники контролюючих органів, громадяни, які випадково опинилися на території підприємства, установи, організації, де з ними стався нещасний випадок, замовники продукції чи послуг, особи, які мешкають поблизу підприємства. Заподіяння шкоди таким особам у зв'язку з діяльністю виробничого підрозділу залежно від конкретних обставин справи дає підстави кваліфікувати вчинене як злочин у сфері службової діяльності, злочин проти життя та здоров'я особи, проти довкілля [1].

Об'єктивна сторона характеризується:

- 1) діянням (дією або бездіяльністю);
- 2) наслідками у вигляді шкоди здоров'ю (ч. 1 ст. 271 ККУ) або загибелі людей, чи іншими тяжкими наслідками (ч. 2 ст. 271 ККУ);
- 3) причиновим зв'язком між діянням і наслідками,
- 4) місцем вчинення злочину.

Стаття 271 ККУ охоплюється порушення так званих загальних правил охорони праці – тих, які стосуються всіх працівників і спрямовані на попередження заподіяння шкоди будь-яким особам, пов'язаним з виробництвом. Порушення спеціальних правил безпеки (які стосуються виконання робіт з підвищеною небезпекою, діють на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах, ядерної або радіаційної безпеки) цією

статтею не охоплюються і, за наявності підстав, потребують кваліфікації за статтями 272 – 274 ККУ [3].

Оскільки диспозиція ч. 1 ст. 271 ККУ сконструйована як бланкетна, то при застосуванні цієї статті слід встановлювати не лише те, які саме нормативно-правові акти порушено при вчиненні цього діяння, а й конкретно визначити, вимоги яких саме статей, пунктів, параграфів не дотримано винним, а також розкрити суть допущеного порушення.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього злочину є місце його вчинення. Ним є місце, де здійснюється виробництво, - підприємство, установа, організація або підприємницька діяльність громадянина – суб'єкта такої діяльності .

Наслідки у вигляді шкоди здоров'ю потерпілого мають місце при заподіянні особі легкого або середньої тяжкості тілесних ушкоджень. Аналогічні порушення за відсутності передбачених ст. 271 ККУ наслідків тягнуть адміністративну відповідальність за ч. 2 ст. 41 або за ст. 93 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р.

Злочин вважається закінченим з моменту заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого.

Суб'єкт злочину спеціальний. Крім загальних ознак суб'єкта злочину, він наділений ще й спеціальними ознаками, а саме:

1) є службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності.

2) несе спеціальні обов'язки з охорони праці. Такі обов'язки покладаються на службових осіб спеціальними наказами адміністрації, посадовими інструкціями, впливають із займаної посади чи в зв'язку із попередньою діяльністю [2].

Порушення вимог законодавства про охорону праці службовими особами, на яких не покладено спеціальні обов'язки по охороні праці, чи службовими особами, які працюють у невиробничій сфері (в освіті, науці, медицині), за наявності підстав слід кваліфікувати за відповідними статтями розділу XVII Особливої частини ККУ. Якщо ж такі порушення допущено рядовими працівниками (не службовими особами), то вони, за наявності відповідних наслідків та інших обов'язкових ознак, можуть бути кваліфіковані за статтями про злочини проти життя та здоров'я особи.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною виною у виді злочинної самовпевненості або злочинної недбалості.

Кваліфіковані види злочину (ч. 2 ст. 271 ККУ) мають місце тоді, коли порушення вимог законодавства про охорону праці спричинило:

1) загибель людей;

2) інші тяжкі наслідки.

Поняття загибель людей означає заподіяння смерті двом або більше особам. До інших тяжких наслідків належать, зокрема, заподіяння одному потерпілому смерті чи хоча б одному тяжкого тілесного ушкодження. До інших тяжких наслідків не належить заподіяння матеріальної шкоди незалежно від її розміру (якщо порушення вимог законодавства про охорону праці супроводжується виробничими аваріями), оскільки зі змісту відповідних нормативних актів випливає, що вони спрямовані на охорону лише особи, її життя та здоров'я. Заподіяння шкоди майнового характеру має отримувати самостійну кримінально-правову оцінку.

Отже, з вище сказаного можна зробити висновок, що порушення вимог про охорону праці як кримінально каране діяння тягне за собою відповідальність згідно ч.1 та ч.2 статті 271 ККУ. Безпосереднім об'єктом злочину є конституційне право людини і громадянина на безпечні умови праці. Додатковим обов'язковим об'єктом виступає здоров'я особи. Потерпілим в даній ситуації, буде людина яка працює на певне підприємство чи устанovu.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є причинний зв'язок між допущеними порушеннями правил безпеки і суспільно небезпечними наслідками, що настали. Причинний зв'язок у цих злочинах має низку особливостей. Зокрема, у більшості випадків має місце опосередкований, а не прямий розвиток причинного зв'язку. Крім того, настання наслідку

може бути зумовлене порушенням кількох вимог безпеки. Такі порушення можуть бути допущені одним або кількома суб'єктами.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується змішаною або необережною формою вини. Щодо порушення вимог про охорону праці можуть мати місце умисел або необережність, щодо наслідків - необережність. Ставлення суб'єкта до наслідків є визначальним, тому в цілому аналізований злочин є необережним. Якщо стосовно наслідків суб'єкт діяв з умислом, скоєне кваліфікується як злочин проти життя і здоров'я особи.

Незважаючи на досить значні наукові здобутки у цьому напрямі, багато аспектів даної проблематики, зокрема чітке визначення малозначності, та його використання правовими інституціями України залишаються малодослідженими та спірними, особливо у їхньому практичному застосуванні.

На нашу думку, основним напрямом вдосконалення системи охорони праці є формування єдиної політики безпеки та її реалізація у всіх сферах суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Про охорону праці : Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

2. Винокурова Л.Е., Васильчук М.В., Гаман М.В. Основи охорони праці: підручник. 2-ге вид., допов., перероб. Київ: «Вікторія», 2001. 192 с.

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України 12.06.2009 №7 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09>

4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-111. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5. Брич В. Я., Смачило І. І. Соціальна відповідальність вітчизняних підприємств. *Технологический аудит и резервы производства*. 2014. Т. 5. №. 2. С. 36-39.